مروری بر کتاب
Book Review
دوره ۲۲، آذر ۱۴۰۲، ۱۰۱۶-۱۰۱۵

مروری بر کتاب هنر، سلامت و بهزیستی: دیدگاهی انتقادی بر پژوهش، سیاست گذاری و عملکرد

A Review on the Book Arts, Health and Well-Being: A Critical Perspective on Research, Policy and Practice

محسن رضائیان[1]

کتاب هنر، سلامت و بهزیستی: دیدگاهی انتقادی بر پژوهش، سیاست گذاری و عملکرد (Arts, Health and Well-Being: A Critical Perspective on Research, Policy and Practice)، برای اولین بار در سال ۲۰۲۰ میلادی در ۸۳ صحفه و توسط انتشارات راتلیج (Routledge)، به زیور طبع آراسته گردیده است. نویسنده این کتاب، نورما دیکین (Norma Daykin) است. نورما، استاد مؤسسه پژوهش اجتماعی جدید در دانشگاه تامپر (Tampere University) در فنلاند است که قبل از آن، به افتخار بازنشستگی در رشته هنر در سلامت از دانشگاه غرب انگلستان (University of the West of England)، نائل آمده است. وی، دانشمندی جامعه شناس و در عین حال موسیقی‌دان است که به خاطر پژوهش‌هایش در زمینه هنر، سلامت و بهزیستی، شناخته می‌شود. پژوهش های وی محدوده گسترده از موضوعاتی نظیر، تأثیر طراحی بیمارستان بر سلامت بیمار تا تأثیر هنرهای مشارکتی در سلامت روان را در بر می‌گیرد.

در مقدمه کتاب آمده است که این کتاب، درصدد شکل‌دهی درکی انتقادی از پیوند هنر با حوزه‌های سلامت روان است. از این رو، نویسنده تلاش می‌کند تا با مرور گسترده شواهد علمی موجود و بهره‌گیری از مدل‌ها و دیدگاه‌های اجتماعی، به هنر و سلامت در قالب جنبش های اجتماعی بنگرد. بنابراین، کتاب بیان‌گر دیدگاه میان رشته‌ای است که فهرست جدیدی از پژوهش‌ها را پیشنهاد می‌کند که می‌توانند به آگاهی بخشی از پیشرفت های آتی در حوزه هنر، سلامت و بهزیستی، کمک نمایند. برای دسترسی به این هدف، نورما کتاب خود را در شش فصل سازماندهی کرده است. در فصل اول کتاب با عنوان مقدمه، وی به محدودیت‌های پزشکی و چالش‌های هنری و فرهنگی اشاره می‌نماید. همچنین، سعی می‌کند تا سایر فصول کتاب خود را به صورت خلاصه در همین فصل،

۱- استاد گروه آموزشی اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده بهداشت، مرکز تحقیقات محیط کار، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران، کدپستی: ۷۷۱۸۱۷۵۹۱۱
تلفن: ۳۱۳۱۵۲۴۳-۰۳۴، دورنگار: ۳۱۳۱۵۲۴۳-۰۳۴، پست الکترونیکی: moeygmr2@yahoo.co.uk، ارکید: 0000-0003-3070-0166

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.61186/jrums.22.9.1015]

تشریح نماید. در فصل دوم با عنوان رشته بین‌المللی هنر، سلامت و بهزیستی، وی سعی می‌کند تا پیرامون ضرورت ایجاد این رشته و همین‌طور چالش‌هایی که در این زمینه وجود دارند، اطلاعات مهمی را به خوانندگان خود منتقل نماید.

در فصل سوم با عنوان پژوهش و شواهد در هنر، سلامت و بهزیستی، نویسنده سعی می‌کند تا چگونگی دستیابی به پژوهش‌ها و شواهد علمی در این رشته را، ترسیم نماید. در فصل چهارم با عنوان هنر برای سلامت و بهزیستی اجتماعی، نمونه‌هایی از مطالعات پژوهشی منتخب، وی به نمونه‌های بسیار جالبی نظیر آواز خواندن گروهی برای بهزیستی و سلامت و تأثیر آن‌ها اشاره می‌کند. در فصل پنجم با عنوان هنر، سلامت و بهزیستی به عنوان یک جنبش اجتماعی، نویسنده به نظریه‌ی جنبش اجتماعی پرداخته و سلامت را به عنوان یک جنبش اجتماعی معرفی می‌نماید. همچنین، سعی می کند تا به این سؤال پاسخ دهد که آیا هنر و سلامت یک جنبش اجتماعی است؟ بالاخره در فصل ششم با عنوان کار و موضوعات بین بخشی در هنر، سلامت و بهزیستی، نویسنده نه تنها به موضوعات بین بخشی در این رشته اشاره می‌کند، بلکه سازوکارهای لازم برای کار بین بخشی در این رشته را نیز، مورد بحث و بررسی قرار می‌دهد.

آن‌طور که در مقدمه‌ی کتاب آمده است، خواندن این کتاب برای دانشجویان جامعه‌شناسی، انسان‌شناسی، روان‌شناسی، مددکاراجتماعی، پرستاری، روانپزشکی، هنرهای خلاق و نمایشی، بهداشت عمومی و سیاست گذاران و کارشناسان این رشته‌ها، توصیه می‌شود. خوشبختانه این کتاب توسط خانم حسینی، آقای میرزایی و اینجانب، به فارسی برگردانده شده است. ترجمه فارسی کتاب، توسط انتشارات فرهامه و در سال ۱۴۰۱ منتشر و روانه بازار کتاب گردیده است.

با توجه به بکر بودن و جوانی این رشته، اینجانب نیز خواندن متن اصلی و یا ترجمه کتاب را به تمامی علاقمندان حوزه بسیار مهم و در حال گسترش هنر، سلامت و بهزیستی توصیه می‌کنم. لازم به یادآوری است که اگر چه این کتاب یکسال بعد از رخداد جهان‌گیری کووید-۱۹ منتشر شده است، اما در متن کتاب به این عالم‌گیری و اثرات مخرب آن، اشاره‌ای نشده است. با این وجود، همان‌طورکه معلوم گردید، استفاده از هنر به ویژه در محیط‌های درمانی چقدر در برخورد جوامع با این جهان‌گیری، آن هم در شرایط بسیار بغرنج، کمک نموده است. از این رو و در پایان، می‌خواهم به این نکته بسیار مهم نیز اشاره نمایم که جهان‌گیری کووید-۱۹، مهر تأییدی بر ضرورت ایجاد این رشته و انجام و پژوهش‌های علمی دقیق‌تر پیرامون نقش هنر در سلامت و بهزیستی آحاد جامعه، ایجاد نموده است. این نکته خود، ضرورت خواندن این کتاب را دو چندان می‌نماید.

[Downloaded from journal.rums.ac.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.61186/jrums.22.9.1015]